

กลยุทธ์การเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์นกแขกเต้า ในสภาพกรงเพาะเลี้ยงของสวนสัตว์นครราชสีมา

Red-Breasted Parakeet (*Psittacula alexandri*) Breeding Strategy in Captivity at Nakhon Ratchasima Zoo

วิจิต กองคำ¹ วันชัย สวาส¹ จำนงค์ สุรพัฒน์¹
เอนก พิมพ์จันทิก¹ บัญญัติ อินทร์สุวรรณ¹ และ สราวุธ แก้วศรี^{2*}

บทคัดย่อ

การเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์นกแขกเต้า (*Psittacula alexandri*) ในสภาพกรงเพาะเลี้ยงของสวนสัตว์นครราชสีมา ระหว่างเดือนตุลาคม 2551 ถึงเดือนกันยายน 2552 ศึกษาพฤติกรรมการเกี่ยวพาราสี การผสมพันธุ์ ทำรัง ออกไข่ ฟักไข่ เลี้ยงดูลูก และการพัฒนาการของลูกนกแขกเต้า เตรียมพ่อแม่พันธุ์ด้วยการชั่งน้ำหนัก วัดความยาวจะงอยปากบน ความยาวปีก และความยาวแข้ง สังเกตพฤติกรรมของพ่อแม่พันธุ์ ผลการศึกษาพบว่าพ่อแม่พันธุ์นกมีน้ำหนักตัว ความยาวจะงอยปากบน ความยาวปีก และความยาวแข้งเฉลี่ยเท่ากับ 18.42 ± 2.87 กรัม, 21.67 ± 2.19 มิลลิเมตร, 201.33 ± 9.00 มิลลิเมตร และ 18.42 ± 2.87 มิลลิเมตร ตามลำดับ ฤดูสืบพันธุ์จะเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคมถึงพฤษภาคม นกแขกเต้าใช้เวลาผสมพันธุ์เฉลี่ย 2.38 ± 0.58 นาทีต่อครั้ง และมีการผสมพันธุ์เฉลี่ย 2.58 ± 1.44 ครั้งต่อวัน ไข่มีรูปทรงกลมรี เปลือกเรียบสีขาวไม่เป็นมัน มีน้ำหนักเฉลี่ย 10.00 ± 0.08 กรัม ขนาดเฉลี่ย $23.88 \pm 0.64 \times 29.75 \pm 0.89$ มิลลิเมตร วางไข่ทุก 1-5 วัน จำนวนไข่ต่อชุด 3-4 ฟอง ระยะเวลาในการฟักไข่เฉลี่ย 24 ± 3 วัน ไข่มีเชื้อเฉลี่ยร้อยละ 79.16 ± 4.16 ฟักเป็นตัวร้อยละ 100 ± 0.00 ลูกนกแรกเกิดมีขนเต็มตัว สีจะงอยปากสีส้มแดงเมื่ออายุ 50 วัน ลูกนกบินได้เมื่ออายุประมาณ 55 วัน กินอาหารได้เองเมื่ออายุประมาณ 70 วัน จะงอยปากบนของลูกนกจะเริ่มเปลี่ยนเป็นสีดำเมื่ออายุมากกว่า 70 วัน และสามารถแยกเพศนกได้จากลักษณะภายนอกอย่างชัดเจนเมื่ออายุครบ 12 เดือน ลูกนกรอดชีวิตจนถึงอายุ 12 เดือน ร้อยละ 90.91

¹ฝ่ายอนุรักษ์ วิจัย และสุขภาพสัตว์ สวนสัตว์นครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

²สาขาวิชาชีววิทยาประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

*Correspondent Author, E-mail: weapon_wut@hotmail.com

ABSTRACT

Breeding of red-breasted parakeet (*Psittacula alexandri*) in captivity was conducted at Nakhon Ratchasima Zoo during October 2008 and September 2009. Courtship behavior, mating behavior, laying egg, hatching, parent raising, growth and development of the newborn bird were investigated. Cock and hen breeders were weighed. Upper mandible length, tarsus length and wingspan were measured. The behavior of the experimental animals was also observed. The results showed that average body weight, upper mandible length, wing span length, and tarsus length of the cock and hen breeders were 121.75 ± 8.13 g, 21.67 ± 2.19 mm, 201.33 ± 9.00 mm, and 18.42 ± 2.87 mm, respectively. Breeding season of *P. alexandri* appeared during October to May. They spent an average of 2.38 ± 0.58 minutes per time of mating and the mating frequency of 2.58 ± 1.44 times per day. The average egg weight of the bird was 10.00 ± 0.08 g and its white elliptic-shape had an average measurement of 23.88 ± 0.64 mm x 29.75 ± 0.89 mm. Eggs were laid at 1-5 day intervals with the average clutch size of 3-4 eggs. An average incubation period was 24 ± 3 days. The average of 79.16 ± 4.16 % of the laid eggs was fertile and 100 ± 0.00 % of the fertile eggs was hatched. The babies have full feathers and beak color as orange-red at about 50 days. They start flying at 55 days. They can eat by themselves around 70 days. With more than 70 days of age, their beak color will change to black. Sexing the birds by external characteristics can be done when the birds are 12 month old. 90.91 % of young birds survived until 12 month old.

คำสำคัญ: นกแขกเต้า การเพาะขยายพันธุ์ในกรงเลี้ยง การเจริญเติบโตและพัฒนาการ

Keywords: *Psittacula alexandri*, Breeding in captive conditions, Growth and development

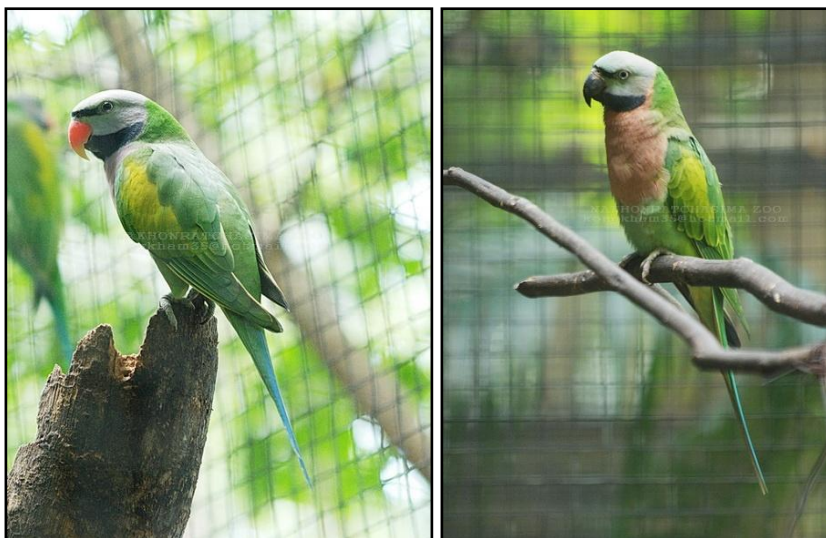
บทนำ

นกแขกเต้า (Red-breasted parakeet, *Psittacula alexandri*) จัดอยู่ในวงศ์นกแก้ว (Family Psittacidae) ทั่วโลกพบประมาณ 332 ชนิด แพร่กระจายอยู่เฉพาะในเขตร้อนและซีกโลกทางใต้ ยกเว้นตอนปลายสุดของทวีปแอฟริกา และเกาะบางเกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก สำหรับในประเทศไทยพบนกวงศ์นี้ 7 ชนิด (Forshaw, 1989) นกแขกเต้าเป็นนกประจำถิ่นของประเทศไทย ถูกจัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.

2535 และเป็นสัตว์ที่ทางราชการอนุญาตให้ประชาชนเพาะเลี้ยงได้ เพื่อประโยชน์ทั้งทางด้านการอนุรักษ์ การพักผ่อนหย่อนใจ และประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ (องค์การสวนสัตว์ในพระราชาอุปถัมภ์, 2552) ลักษณะรูปร่างของนกแขกเต้าเป็นนกขนาดกลาง ความยาวจากปลายปากจดหางเท่ากับ 33-37 เซนติเมตร ปากใหญ่ งุ้ม หัวใหญ่ คอสั้น ปีกยาวและแคบ ปลายปีกแหลม หางยาว ขนหางคู่กลางเรียวยาวแหลมและยาว ขาสั้นแต่ใหญ่แข็งแรง นกเพศผู้จะมีลำตัวด้านบนสีเขียว ขนคลุมลำตัวด้านล่างสีเขียวอ่อนอมฟ้า บริเวณอกสีชมพู แกม

ส้มหรือม่วง หัวสีม่วงแกมเทา หน้าผากมีแถบสีดำคาดไปจดตาทั้งสองข้าง ปากบนสีแดง ปลายปากสีเหลือง ปากล่างสีดำ ขาและนิ้วเท้าสีออกเขียว หางยาวสีเขียวอมฟ้า ด้านใต้หางสีเหลือง ส่วนนกเพศเมียมีหัวและด้านข้างของหน้าสีน้ำตาลแกมเทา ทั้งปากบนและล่างมีสีดำ ออกสีชมพูสดไม่มีแต้มสีม่วง ตัวที่ยังไม่โตเต็มวัยจะมีขนคลุมลำตัวส่วนใหญ่สีเขียว ออกสีเขียว ปากสีดำ (ประยูทธ, 2541; Bastiaan and Bastiaan, 2004) (รูปที่ 1) นกแขกเต้าเป็นนกที่มนุษย์นิยมนำมาเป็นสัตว์เลี้ยงมานานหลายปีแล้วเพราะมีสีสันสวยงาม สามารถฝึกให้เชื่องและเลียนเสียงมนุษย์ได้ดี สามารถเลี้ยงในกรงได้ ทั้งยังเลี้ยงง่ายเพราะกินผลไม้เป็นอาหารหลัก เป็นนกที่แข็งแรงและอายุยืน ในแต่ละปีได้มีการลักลอบจับลูกนกจากป่ามาขายเป็นจำนวนมาก และการสูญเสียที่อยู่อาศัยทำให้ประชากรของนกแขกเต้าในธรรมชาติลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางชีววิทยาการสืบพันธุ์

การทำงานวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการด้านต่าง ๆ เช่น การสุขภาพ อาหาร วิธีการจับคู่ ลักษณะกรงเลี้ยงที่เหมาะสม พฤติกรรมของนก การพัฒนาการของลูกนกทั้งนอกและในฤดูผสมพันธุ์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้พื้นฐานที่จะส่งผลให้ประสบความสำเร็จในเรื่องเพาะขยายพันธุ์ในกรงเลี้ยง ถ้ามีการนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาต่อยอดทำเป็นฟาร์มเลี้ยงนกแก้วเพื่อเป็นการค้า จะส่งผลให้ราคานกที่ขายในตลาดไม่สูงเกินไป ผู้เลี้ยงนกก็จะหันมาเลี้ยงนกที่เกิดในกรงเพาะเลี้ยงมากขึ้น เนื่องจากนกที่เกิดในกรงเลี้ยงจะมีความเชื่องมากกว่า และการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมมีได้มากกว่าด้วย ดังนั้นการเพาะขยายพันธุ์ในกรงเลี้ยงจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งเพื่อที่จะลดการนำลูกนกป่าออกจากป่าได้ นอกจากนี้องค์ความรู้ดังกล่าวยังเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับนกในวงศ์นกแก้วชนิดอื่น ๆ ที่พบในประเทศไทยเพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการเพาะเลี้ยง การขยายพันธุ์ การอนุรักษ์ ต่อไปในอนาคต

รูปที่ 1 นกแขกเต้าเพศผู้ (ซ้าย) และเพศเมีย (ขวา)

วิธีวิจัย

1. การเตรียมพ่อแม่พันธุ์นกแขกเต้า

คัดเลือกนกแขกเต้ามาศึกษาจำนวน 12 ตัว (เพศผู้ 7 ตัว และเพศเมีย 5 ตัว) ไว้ในกรงหมายเลข 1 ขนาด (กว้าง×ยาว×สูง) 4.80×4.80×3.80 เมตร กรงที่ 2-4 แต่ละกรงมีขนาด 2.40×2.40×3.80 เมตร ใช้สำหรับการแยกคู่กันให้อาหารได้แก่ เมล็ดทานตะวัน กล้วยน้ำว่าสุก มะละกอสุก ฟริกสด ข้าวโพดสด ข้าวกล้องหุงสุก ฟักทอง และไข่ไก่ต้ม วันละ 2 ครั้ง เวลา 09.00 น. และเวลา 13.00 น. พร้อมทำความสะอาดภาชนะให้น้ำให้อาหาร และตรวจสุขภาพนกแขกเต้า ซึ่งน้ำหนัก วัดความยาวของปีก ความยาวแข้ง และความยาวจะงอยปากบน ของนกแขกเต้าพ่อแม่พันธุ์

2. การศึกษาพฤติกรรมกรรมการจับคู่ผสมพันธุ์ การเกี่ยวพาราสิ การผสมพันธุ์ การวางไข่ การฟักไข่

การศึกษาพฤติกรรม

สังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมกรรมการสืบพันธุ์ของนกแขกเต้าในกรงเลี้ยงจำนวน 2 กรง คือหมายเลข 1 และหมายเลข 4 จากกล้องวงจรปิด และจากซุ่มบังไพรระหว่างเวลา 06.00-18.00 น. สัปดาห์ละ 6 วัน วันละ 4 ช่วง ช่วงละ 1 ชั่วโมง บันทึกลักษณะพฤติกรรมกรรมการสืบพันธุ์ของนกแขกเต้าแบบเชิงบรรยาย

การศึกษาลักษณะไข่และการฟักไข่

ชั่งน้ำหนักและวัดขนาดของไข่ บันทึกวันที่วางไข่แต่ละฟองแต่ละรัง วันที่ไข่ฟักเป็นตัว ตรวจดูไข่ที่ยังไม่ฟักถ้าเลยกำหนดฟักไข่ไปแล้วหลายวันให้ตอกไข่ดู

การเลี้ยงดูลูกนกและการอนุบาลลูกนก เพื่อศึกษาพัฒนาการของลูกนกแขกเต้า

บันทึกวันที่ลูกนกแขกเต้าฟักออกจากไข่ ถ่ายรูปการเปลี่ยนแปลงในแต่ละวัน เมื่อลูกนกอายุประมาณ 7-9 วัน นำลูกนกออกจากรังเทียมมาเลี้ยง จัดให้ลูกนกอยู่ในกรงป้องกันพลาสติกรองด้วยซีลีเยหนา

ประมาณ 5 เซนติเมตร ปิดทับด้วยตะแกรงพลาสติก กรงป้องกันตัว ติดหมายเลขที่กรงป้องกันซีลีเย และทำความสะอาดภาชนะด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อทุก 3 วัน ตั้งกรงป้องกันไว้ในตู้อนุบาล ซึ่งควบคุมอุณหภูมิให้อยู่ในช่วง 30-32 องศาเซลเซียส และช่วงความชื้นสัมพัทธ์ร้อยละ 41-91 จนลูกนกอายุได้ 20 วัน เมื่อลูกนกอายุ 21-52 วัน จัดให้ลูกนกอยู่ในตะกร้าพลาสติกขนาด กว้าง 25 เซนติเมตร ยาว 40 เซนติเมตร รองด้วยซีลีเยหนาประมาณ 7-10 เซนติเมตร ลูกนกอายุ 52-62 วัน จัดให้อยู่ในกรงอนุบาลซึ่งเป็นกรงลวดสำเร็จรูปขนาด 60×100×75 เซนติเมตร ติดตั้งหลอดไฟขนาด 40 วัตต์บนกรงให้ความอบอุ่น นำคอนไม้ไปใส่ในกรง จัดน้ำสะอาดและอาหาร ได้แก่ ข้าวโพดสด ผลไม้ และเมล็ดทานตะวันไว้ในกรง ระหว่างนำลูกนกมาเลี้ยงจะชั่งน้ำหนักตัวทุกวันและวัดขนาด ความยาวจะงอยปากบน ความยาวปีก และความยาวแข้ง ทุก 7 วันในตอนเช้าก่อนให้อาหาร บันทึกข้อมูล สังเกตและบันทึกพัฒนาการทางด้านพฤติกรรมและด้านร่างกายของลูกนก และป้อนอาหารสำเร็จรูปสำหรับลูกนก ให้แก่ลูกนกจนกระทั่งลูกนกกินอาหารเองได้

การป้อนอาหารลูกนก

ลูกนกอายุแรกเกิดถึงอายุประมาณ 20 วัน ผสมอาหาร 10 กรัมต่อน้ำร้อน 35 มิลลิลิตร ลูกนกอายุ 21 วันขึ้นไป ผสมอาหาร 10 กรัมต่อน้ำร้อน 30 มิลลิลิตร การป้อนอาหารลูกนกโดยใช้หลอดฉีดยา (รูปที่ 2) ได้แก่ ลูกนกอายุ 7-11 วัน ป้อนอาหาร 5 มื้อต่อวัน แต่ละมื้อห่างกัน 120 นาที เฉลี่ยครั้งละ 2 มิลลิลิตร ลูกนกอายุ 12-15 วัน ป้อนอาหาร 4 มื้อต่อวัน แต่ละมื้อห่างกัน 150 นาที เฉลี่ยครั้งละ 3.5 มิลลิลิตร ลูกนกอายุ 16-31 วัน ป้อนอาหาร 3 มื้อต่อวัน แต่ละมื้อห่างกัน 200 นาที เฉลี่ยครั้งละ 8 มิลลิลิตร ลูกนกอายุ 32-47 วัน ป้อนอาหาร 3 มื้อต่อวัน แต่ละมื้อห่างกัน 200

นาที เฉลี่ยครั้งละ 12 มิลลิลิตร ลูกนกอายุ 48-53 วัน ป้อนอาหาร 2 มื้อต่อวัน แต่ละมื้อห่างกัน 5 ชั่วโมง เฉลี่ยครั้งละ 16 มิลลิลิตร ลูกนกอายุ 54-58 วัน ป้อนอาหาร 2 มื้อต่อวัน แต่ละมื้อห่างกัน 5 ชั่วโมง เฉลี่ยครั้งละ 10 มิลลิลิตร ลูกนกอายุ 60 วัน เริ่มฝึกให้กินผลไม้ชิ้นเล็ก ๆ

ผลการวิจัย

1. ลักษณะพ่อแม่พันธุ์ และพฤติกรรมการสืบพันธุ์

น้ำหนักตัวเฉลี่ย ความยาวจะงอยปากบนเฉลี่ย ความยาวปีกเฉลี่ย และความยาวแข้งเฉลี่ย ของพ่อแม่พันธุ์นกแขกเต้า เท่ากับ 18.42 ± 2.87 กรัม 21.67 ± 2.19 มิลลิเมตร 201.33 ± 9.00 มิลลิเมตร และ 18.42 ± 2.87 มิลลิเมตร ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ฤดูสืบพันธุ์ของนกแขกเต้า เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนพฤษภาคม พบว่านกแขกเต้าในกรงเลี้ยงมีการจับคู่แบบผัวเดียวเมียเดียว (monogamy) คือนกเพศผู้ 1 ตัวจับคู่กับนกเพศเมีย 1 ตัว แม้ว่าในกรงจะมีนกหลายตัวก็ไม่พบว่าการจับคู่ระหว่างเพศผู้ 1 ตัว จับคู่กับนกเพศเมียหลายตัว (polygamy)

พฤติกรรมการเกี้ยวพาราสีของนกแขกเต้า โดยเริ่มจากนกเพศผู้พยายามบินและเกาะคอนใกล้กับนกเพศเมีย ถ้านกเพศเมียยังไม่พร้อมหรือไม่ยอมรับจะแสดงอาการขู่ และพยายามบินหนีนกเพศผู้ นกเพศผู้

ต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างความสัมพันธ์กับนกเพศเมียให้มีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ได้แก่ สำรวจริง ไปไหนมาไหนด้วยกัน กินอาหารร่วมกัน เมื่อความสัมพันธ์ดีขึ้นระยะห่างระหว่างนกเพศผู้กับนกเพศเมียจะแคบลง เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างคู่กันเป็นไปในทิศทางที่ดี นกเพศเมียจะยอมรับนกเพศผู้ และนกเพศผู้จะสามารถเข้าใกล้กับนกเพศเมียได้มากขึ้น นกเพศเมียจะแสดงอาการสนใจในนกเพศผู้หรืออาจจะเป็นฝ่ายเข้าใกล้ชิดเพศผู้มากขึ้น นกเพศผู้จะผงกหัวขึ้นลง หลังจากนั้นนกเพศผู้จะป้อนอาหารให้กับนกเพศเมีย เมื่อนกเพศเมียเป็นฝ่ายเข้าไปหานกเพศผู้แล้วแสดงท่าขออาหาร โดยเข้าไปชิดนกเพศผู้ หันหน้าไปหานกเพศผู้ ย่อตัวลงและเงยหน้าขึ้น หรืออาจจะงอยปากไปสัมผัสที่จะงอยปากของนกเพศผู้ เมื่อนกทั้งสองยอมรับซึ่งกันและกันแล้ว นกเพศผู้จะป้อนอาหารโดยขย่อนอาหารที่อยู่ในกระเพาะพักออกมาทีละคำ โดยยัดตัว ขย่อนอาหารพร้อมกับผงกหัวขึ้นลงให้อาหารออกมา จำนวนครั้งของการผงกหัวขึ้นลงประมาณ 3-5 ครั้ง ในแต่ละคำ จากนั้นเอาปากประกบกับจะงอยปากของนกเพศเมีย ส่วนนกเพศเมียจะหมอบอยู่ใกล้ เงยหน้าขึ้น อ้าปากและใช้จะงอยปากรับอาหาร และมีเสียงของนกเพศเมีย ดัง “แก็ก! แก็ก! แก็ก!” ในระหว่างที่นกเพศผู้ป้อนอาหาร หลังจากการเกี้ยวพาราสีแล้วอาจมีการผสมพันธุ์ต่อหรือไม่ก็ได้

รูปที่ 2 การป้อนอาหารลูกนกแขกเต้า

ตารางที่ 1 น้ำหนักตัว และขนาดของนกแขกเต้าพ่อแม่พันธุ์ (n=12)

ตัวที่	เพศ	น้ำหนัก (กรัม)	ความยาวจะงอยปาก (มิลลิเมตร)	ความยาวปีก (มิลลิเมตร)	ความยาวแข้ง (มิลลิเมตร)
1	เพศผู้	128	26	207	20
2	เพศผู้	118	19	186	20
3	เพศผู้	129	21	212	20
4	เพศผู้	124	21	189	12
5	เพศผู้	103	23	206	20
6	เพศผู้	124	23	202	13
7	เพศผู้	120	20	207	18
8	เพศเมีย	118	19	186	20
9	เพศเมีย	137	19	203	18
10	เพศเมีย	120	23	206	20
11	เพศเมีย	120	23	206	20
12	เพศเมีย	120	23	206	20
ค่าเฉลี่ย±ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		121.75±8.13	21.67±2.19	201.33±9.00	18.42±2.87

พฤติกรรมกรรมการผสมพันธุ์ของนกแขกเต้า ได้แก่ นกเพศผู้เป็นฝ่ายเริ่มก่อน โดยจะเดินเข้าไปหานกเพศเมียจนชิด เอาหัววางบนต้นคอของนกเพศเมีย (รูปที่ 3a-d) และ/หรือยกตีนข้างหนึ่งวางบนหลังตัวเมีย (รูปที่ 3e) ถ้านกเมียไม่ยอมรับการผสมพันธุ์ก็จะยืนตัวตรงไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบ แต่นกเพศเมียยอมรับการผสมพันธุ์ ก็จะแสดงท่าพร้อมรับการผสมพันธุ์ คือ หมอบลง ลำตัวขนานกับคอน ยกหัวและกันขึ้น มักกางปีกทั้งสองข้างออกเล็กน้อยแล้วค้างอยู่ในท่ายืน (รูปที่ 3f-g) นกเพศผู้จะขึ้นไปและใช้ทั้งสองเท้าขึ้นบนหลังนกเพศเมียแล้วผสมพันธุ์ (รูปที่ 3h-i) นกเพศผู้จะโยกตัวเพื่อให้ส่วนของช่องเปิดร่วม (cloaca) ไปใกล้ช่องของนกเพศเมีย (รูปที่ 3j-m) ในช่วงท้ายของการผสมนกเพศผู้จะทำท่าช้า ๆ กางปีกออกแล้วกดหางลงโยกตัวไปมา ลักษณะ

พิเศษตาของนกทั้ง 2 เพศ จะมองเห็นเป็นสีขาวและเบิกกว้างกว่าปกติ (รูปที่ 3n-p) เมื่อนกเพศผู้ลงจากหลังตัวเมียแล้วนกเพศเมียจะสลัดขน (รูปที่ 3q) นกเพศผู้มักขย้ออาหารป้อนให้นกเพศเมียหลังผสมพันธุ์ (รูปที่ 3r-t) หรือบินไปกินอาหารพร้อมกัน หลังจากที่นกเพศผู้ป้อนอาหารนกเพศเมียเสร็จแล้วก็จากไป (รูปที่ 3u)

ในช่วงฤดูสืบพันธุ์นกแขกเต้ามีการผสมพันธุ์เฉลี่ย 2.58 ± 1.44 ครั้งต่อวัน ใช้เวลาในการผสมพันธุ์ตั้งแต่เพศผู้ขึ้นไปยืนบนหลังนกเพศเมียผสมพันธุ์แล้วลงจากหลังเพศเมียเฉลี่ย 2.38 ± 0.58 นาที นกแขกเต้าเริ่มมีพฤติกรรมกรรมการผสมพันธุ์ คือ ตั้งแต่เดือนธันวาคมถึง กุมภาพันธ์โดยมีค่าเฉลี่ยของความถี่ของพฤติกรรมสูงสุดในเดือนมกราคม

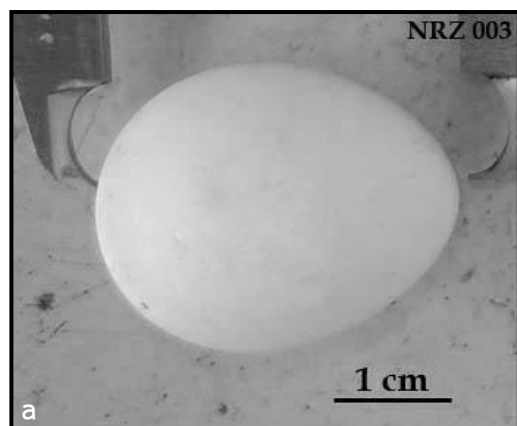
รูปที่ 3 พฤติกรรมการผสมพันธุ์ของนกแขกเต้า

2. การวางไข่ การฟักไข่ และการเลี้ยงดูลูกนก

นกเทศเมียววางไข่ในระหว่างวันที่ 31 มกราคมถึง วันที่ 9 มีนาคม ไม่พบว่านกเทศเมียวมีพฤติกรรมนำวัสดุไปใส่ในรัง แต่พบว่ามีพฤติกรรมการเจียเศษชีเลื้อยซึ่งใส่ไว้ในรังทำเป็นหลุมตื้น ๆ ตรงกลางรังแล้ววางไข่ไว้ในหลุม นกเทศเมียวจะวางไข่ทุก 1-5 วัน เฉลี่ย 2.33 วัน ระยะห่างในการวางไข่ฟองที่ 1 กับฟองที่ 2 ทุก 1-5 วัน ฟองที่ 2 กับฟองที่ 3 ทุก 2-4 วัน และฟองที่ 3 กับฟองที่ 4 ทุก 1-2 วัน จำนวนไข่ต่อครอก 3-4 ฟอง นกแขกเต้ามีการวางไข่ 1 ครอก ใน 1 ฤดูสืบพันธุ์ ไข่ของนกแขกเต้ามีรูปทรงเป็นรูปกลมรีเปลือกเรียบ สีขาวไม่มัน มีน้ำหนัก 10 ± 0.08 กรัม ขนาดความกว้างเฉลี่ยของไข่ 23.88 ± 0.64 มิลลิเมตร ขนาดความยาวเฉลี่ยของไข่ 29.75 ± 0.89 มิลลิเมตร (รูปที่ 4a) นกเทศเมียวเท่านั้นที่ทำหน้าที่ฟักไข่ (รูปที่ 4b) นกเทศผู้จะมาที่ปากโพรงเป็นช่วง ๆ คาดว่าเพื่อป้อนอาหารให้แก่กนกเทศเมียวแต่ไม่ได้ฟักไข่ แม่ไก่ใช้เวลาในการฟักไข่ 19-26 วัน เฉลี่ย 24 ± 3 วัน ระยะห่างที่ฟักเป็นตัวแต่ละตัว 1-3 วัน ในปีแรกอัตราการฟักออกเป็นลูกนกของไข่นกแขกเต้าร้อยละ 90.5 ของ

จำนวนไข่ทั้งหมด ($n=12$) สำหรับในปีที่ 2 อัตราการฟักออกเป็นลูกนกของไข่นกแขกเต้าร้อยละ 75 ของจำนวนไข่ทั้งหมด ($n=16$) จากพ่อแม่พันธุ์นกแขกเต้าจำนวน 4 คู่

ปีแรกที่ทำการศึกษาเกิดจากการจับคู่พ่อแม่พันธุ์ 4 คู่ วางไข่ 12 ฟอง ไข่ฟักเป็นตัว 10 ตัว ให้พ่อแม่เลี้ยง 7 ตัว ตายโดยไม่ทราบสาเหตุ 1 ตัว รอดชีวิต 6 ตัว ลูกนกรอดชีวิตร้อยละ 85.71 ส่วนอีก 3 ตัวนำมาเลี้ยงโดยมนุษย์ และรอดชีวิตทั้ง 3 ตัว คิดเป็นร้อยละ 100 รวมลูกนกรอดชีวิตร้อยละ 90 และในปีที่สองที่ทำการศึกษาเกิดจากการจับคู่ของพ่อแม่พันธุ์ 4 คู่ วางไข่ 16 ฟอง ไข่ฟักเป็นตัว 12 ตัว ให้พ่อแม่เลี้ยง 8 ตัวและรอดชีวิต 7 ตัว ตาย 1 ตัว (คิดเป็นร้อยละของการรอดชีวิตเท่ากับ 87.5) เลี้ยงโดยมนุษย์ 4 ตัว รอดชีวิตทั้ง 4 ตัว คิดเป็นร้อยละ 100 ของการรอดชีวิต รวมลูกนกรอดชีวิตในปีที่ 2 เท่ากับร้อยละ 91.67 ในระยะเวลาที่ทำการศึกษา 2 ปี พบว่าลูกนกรอดชีวิต 20 ตัว จากทั้งหมด 22 ตัว คิดเป็นร้อยละ 90.91 (เลี้ยงโดยพ่อแม่ นกรอดชีวิตร้อยละ 86.81 และเลี้ยงโดยมนุษย์ รอดชีวิตร้อยละ 100)

รูปที่ 4 ไข่นกแขกเต้า (a) และแม่นกกำลังฟักไข่ (b)

3. การเจริญเติบโต และพัฒนาการของลูกนกแซกเต้า

นกแซกเต้าที่เลี้ยงโดยมนุษย์ในระยะเวลาที่ศึกษา 2 ปี มีลูกนกแซกเต้าทั้งสิ้น 7 ตัวที่ได้รับการเลี้ยงโดยมนุษย์ และลูกนกรอดชีวิตทุกตัว การเจริญเติบโตของลูกนกเราได้เก็บข้อมูลการเจริญเติบโต ได้แก่ น้ำหนักตัว ความยาวปีก ความยาวหน้าแข้ง และความยาวจะงอยปาก ตั้งแต่ลูกนกอายุ 7-9 วัน โดยเก็บข้อมูลการเจริญเติบโตทุกสัปดาห์ เป็นเวลา 7 สัปดาห์ โดยในสัปดาห์ที่ 1 ลูกนกมีน้ำหนักตัวเฉลี่ย 26.00 กรัม เมื่อเลี้ยงผ่านไป 1 สัปดาห์ (สัปดาห์ที่ 2) น้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 20.25 กรัม สัปดาห์ที่ 3 น้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 20.50 กรัม แล้วเพิ่มขึ้นอีก 26.50 กรัมในสัปดาห์ที่ 4 ในสัปดาห์ที่ 5 น้ำหนักตัวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอีก 20.75 กรัม จนในสัปดาห์ที่ 6 น้ำหนักตัวเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 15.00 กรัม เป็น 129.00 กรัม ในสัปดาห์ที่ 7 น้ำหนักตัวเฉลี่ยเริ่มคงที่ คือ 130.50 กรัม ความยาวปีกเฉลี่ย ความยาวหน้าแข้งเฉลี่ย และความยาวจะงอยปากเฉลี่ยของลูกนกแซกเต้าในสัปดาห์ที่ 1 เท่ากับ 29.13 9.63 และ

5.36 มิลลิเมตร ตามลำดับ ใน 4 สัปดาห์แรกจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แล้วจะเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ โดยความยาวปีก และจะงอยปากจะคงที่ในสัปดาห์ที่ 6 มีค่าความยาวเฉลี่ยเท่ากับ 85.68 และ 15.00 มิลลิเมตร ตามลำดับ ส่วนความยาวหน้าแข้งเฉลี่ย จะมีค่าคงที่ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 5 มีค่าเท่ากับ 16.75 มิลลิเมตร (ตารางที่ 2)

4. พัฒนาการของลูกนกแซกเต้า

ลูกนกแซกเต้าอายุ 1-7 วัน จะงอยปากสีเหลืองอ่อนถึงสีเหลือง ขอบของจะงอยปากล่างหนาและแบนออก ชัดเจน ตาปิดแต่สามารถมองเห็นลูกตาได้หนังตาได้ชัดเจน ลูกนกอายุน้อยมีผิวหนังสีชมพูเข้ม (รูปที่ 5a) แล้วมีสีอ่อนลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น (รูปที่ 5b) มีขนอ่อนเส้นสั้น ๆ ไปถึงเหลืองอ่อนขึ้นห่าง ๆ ตามแนวขน ขาและตีนสีชมพูเข้มถึงสีชมพู เล็บตีนสีเทาดำถึงดำ ลูกนกส่งเสียงร้อง ใช้ขาและตีนเคลื่อนไหวได้เล็กน้อย ทรงตัวนั่งได้แต่ไม่มั่นคงนัก ปีกเคลื่อนไหวได้เล็กน้อย และใช้เวลาส่วนใหญ่ในการนอน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยของน้ำหนักตัว ความยาวปีก ความยาวหน้าแข้ง และความยาวจะงอยปากของลูกนกที่เลี้ยงโดยมนุษย์ในแต่ละสัปดาห์

สัปดาห์ที่	ค่าเฉลี่ย±ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน			
	น้ำหนักตัว (กรัม)	ความยาวปีก (มิลลิเมตร)	ความยาวหน้าแข้ง (มิลลิเมตร)	ความยาวจะงอยปาก (มิลลิเมตร)
1	26.00±6.68	29.13±4.55	9.63±0.25	5.36±0.48
2	46.25±10.68	42.50±5.19	14.00±2.16	6.50±0.58
3	66.75±13.07	53.38±4.23	15.00±1.08	8.88±1.32
4	93.25±9.60	75.00±7.13	16.38±0.48	10.38±1.60
5	114.00±4.08	78.75±6.13	16.75±0.50	12.88±1.93
6	129.00±4.69	85.25±1.32	16.75±0.50	15.00±0.00
7	130.50±7.14	85.68±1.31	16.75±0.50	15.00±0.00

รูปที่ 5 พัฒนาการของลูกนกแขกเต้าจากแรกเกิดถึงอายุ 1 ปี a ลูกนกอายุ 2 วัน, b ลูกนกอายุ 7 วัน, c ลูกนกอายุ 12 วัน, d ลูกนกอายุ 14 วัน, e ลูกนกอายุ 19 วัน, f ลูกนกอายุ 21 วัน, g ลูกนกอายุ 23 วัน, h ลูกนกอายุ 26 วัน, i ลูกนกอายุ 32 วัน, j ลูกนกอายุ 38 วัน, k ลูกนกอายุ 41 วัน, l ลูกนกอายุ 46 วัน, m ลูกนกอายุ 55 วัน, n ลูกนกอายุ 60 วัน และ o ลูกนกอายุ 1 ปี

ลูกนกแซกเต้าอายุ 8–14 วัน จะงอยปากมีสีเหลืองอมส้มถึงสีส้ม เริ่มลิ้มตาได้เล็กน้อยเป็นเหมือนช่องแคบ ๆ (รูปที่ 5c) ก่อนจะค่อย ๆ ลิ้มตาได้มากขึ้น ผิวหนังมีสีชมพู เริ่มมีจุดสีเทาดำของขนใต้ผิวหนังเริ่มจากบริเวณท้ายตัวไปยังหลังและปีก บริเวณท้ายตัวขนอยู่ใต้อันผิวหนังเป็นพู่เล็ก ๆ สีขาว (รูปที่ 5d) ขาและตีนสีชมพูเริ่มมีสีเทาปน ส่งเสียงร้องเมื่อสัมผัสถูกตัว (หิว) ใช้ขาและตีนเคลื่อนไหวที่ได้มากขึ้น ยังคงใช้เวลาส่วนใหญ่ในการนอน

ลูกนกแซกเต้าอายุ 15–20 วัน จะงอยปากสีเหลืองอมส้มถึงสีส้ม โคนจะงอยปากบนมีสีส้มอมน้ำตาล ตาลิ้มได้มากขึ้นจนลิ้มเต็มที่เป็นวงกลม มีจุดสีดำของขนใต้ผิวหนังเกือบทั่วตัว เริ่มมีขนหนามสั้น ๆ ที่ปีก หลังและหาง แล้วยาวขึ้นเรื่อย ๆ มีขนอยู่สีขาถึงสีเทาอ่อนบริเวณท้ายตัวและอก ขาและตีนสีชมพูปนเทา (รูปที่ 5e) สามารถเคลื่อนที่ไปมาได้โดยลงน้ำหนักที่ข้อเท้า (ตีนยกลอยจากพื้น) เคลื่อนที่เข้าหาเมื่อยื่นมือเข้าไปใกล้ ยังคงใช้เวลาส่วนใหญ่ในการนอน สามารถสวมห่วงขาอะลูมิเนียมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 85 มิลลิเมตรซึ่งมีหมายเลขกำกับให้แก่ลูกนกได้โดยห่วงขาไม่หลุดออก

ลูกนกแซกเต้าอายุ 21–24 วัน จะงอยปากสีส้มเข้ม โคนปากบนมีสีส้มปนน้ำตาล บริเวณท้ายตัวและอกมีขนอยู่สีขาถึงสีเทาอ่อนปกคลุม (รูปที่ 5f และ 5g) ทรงตัวนั่งได้มั่นคง และสามารถยืนตัวตรงได้ ยังคงใช้เวลาส่วนใหญ่ในการนอน ข้อมูลผลต่างลูกนกแซกเต้าอายุ 25–30 วัน โคนจะงอยปากบนมีสีส้มอมน้ำตาลมากขึ้น ปลายขนปีกและหางคลี่ออก ขนที่บริเวณปีกบนเป็นพู่เล็ก ๆ ขนหนามบริเวณอก ท้องและหัวยาวมากขึ้น ขาและตีนสีเทาอมเขียว (รูปที่ 5h) เดินไปมาใช้จะงอยปากสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

ลูกนกแซกเต้าอายุ 31–39 วัน จะงอยปากมีสีส้มเข้ม ขนปีก หาง และลำตัวมีลักษณะเป็นสีเขียว (รูปที่ 5i และ 5j) ยังไม่สามารถกินอาหารได้เอง ลูกนกแซกเต้าอายุ 40–48 วัน จะงอยปากมีสีส้มแดง ขนสีเขียวขึ้นปกคลุมทั่วร่างกายเริ่มป็น پایได้ดี (รูปที่ 5k และ 5l) ลูกนกแซกเต้าอายุ 49–55 วัน ลูกนกมีลักษณะรูปร่างคล้ายนกเพศผู้ จะงอยปากมีสีส้มแดง ขนใต้ปีกคลี่ออกเต็ม (รูปที่ 5m) ลูกนกสามารถใช้จะงอยปากเกาะเกาะเปลือกเมล็ดทานตะวันได้ดี หัดบินโดยบินผนังกรงไปมาพร้อมกระพือปีก โผบินจากผนังกรงด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่งได้แต่ยังบินได้ไม่แข็งแรงมากนัก

ลูกนกแซกเต้าอายุ 56–70 วัน ลูกนกสามารถบินได้แข็งแรงขึ้น ถูกย้ายมาอยู่กรงใหญ่ (รูปที่ 5n) และในช่วงที่เริ่มฝึกให้นกแซกเต้ากินอาหารเอง โดยในช่วงแรกนกสามารถกินผลไม้ที่มีน้ำมาก เช่น มะละกอ กัวยาว ข้าวโพด และหลังจากนั้นนกแซกเต้าสามารถกินอาหารเองได้ ลูกนกแซกเต้าอายุ 71–90 วัน จะงอยปากบนของนกแซกเต้าเริ่มเปลี่ยนเป็นสีดำ ลักษณะเหมือนนกเพศเมีย ลูกนกแซกเต้าอายุ 1 ปี สามารถแยกเพศนกได้จากลักษณะภายนอกอย่างชัดเจน เนื่องจากนกเพศผู้จะพบว่าจะงอยปากบนเริ่มเปลี่ยนเป็นสีแดง (รูปที่ 5o)

สรุปผลและวิจารณ์ผลการวิจัย

นกแซกเต้าที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้มีพ่อพันธุ์ 7 ตัว และแม่พันธุ์ 5 ตัว ฤดูสืบพันธุ์ของนกแซกเต้าปรากฏระหว่างเดือนตุลาคมถึงพฤษภาคม ซึ่งต่างจากรายงานของ Rana (2001) ที่รายงานว่าฤดูผสมพันธุ์ของนกแซกเต้าที่อาศัยในประเทศอินเดีย พม่าและหมู่เกาะอันดามันปรากฏระหว่างเดือนธันวาคมถึงเมษายน ส่วนนกแซกเต้าที่อาศัยบนเกาะชวามีฤดูผสมพันธุ์ทั้งปี ยกเว้นเดือนเมษายน ความแตกต่างดังกล่าวอาจจะมีสาเหตุมาจากสภาพอากาศ และระดับละติจูด นกแซก

เต้ามีการจับคู่แบบนกเพศผู้ 1 ตัว กับนกเพศเมีย 1 ตัว โดยเริ่มมีพฤติกรรมการเกี้ยวพาราสีตั้งแต่เดือนตุลาคม แต่การผสมพันธุ์เริ่มปรากฏตั้งแต่เดือนธันวาคม อาจเป็นไปได้ว่านกแขกเต้าต้องการใช้เวลาช่วงหนึ่งในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างคู่กันให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การเกี้ยวพาราสีและการทำกิจกรรมร่วมกันของระหว่างคู่กันที่ได้เลือกคู่แน่นอนแล้ว จะมีส่วนกระตุ้นการตกไข่ของนกเพศเมีย และทำให้เกิดความพร้อมในการผสมพันธุ์ ในพื้นที่ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน นอกจากนี้สาเหตุที่ไม่พบการผสมพันธุ์ในช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม แสดงให้เห็นว่านกแขกเต้ามีการวางไข่ฤดูกาลละ 1 ครั้งเท่านั้น แม้ว่าจะได้เลี้ยงดูลูกนกก็ตาม ก็ไม่พบการผสมพันธุ์อีกในคู่กันที่ลูกนกถูกนำมาเลี้ยงโดยมนุษย์ ซึ่งแตกต่างกับนกแก้วมอ่ง (*Psittacula cupatria*) ที่อุษณิษ์ (2550) รายงานว่านกแก้วมอ่งมีการวางไข่ 3 ครอก ใน 1 ฤดูกาล สืบพันธุ์ ความถี่ของพฤติกรรมผสมพันธุ์มีค่าสูงสุดในเดือนมกราคม นกแขกเต้ามีการผสมพันธุ์เฉลี่ย 2.58 ครั้งต่อวัน ใช้เวลาในการผสมพันธุ์เฉลี่ย 2.38 นาทีต่อครั้ง นกเพศผู้มักป้อนอาหารให้นกเพศเมีก่อน หรือหลังผสมพันธุ์ ทำทางในการการขึ้นผสมพันธุ์ของนกแขกเต้า นกเพศผู้จะใช้ทั้งสองเท้ายืนบนหลังเพศเมีย สอดคล้องกับนกแก้วมอ่ง (อุษณิษ์, 2550) นกในตระกูลคอคคาเทล เลิฟเบิร์ด คอรั้นัว โรลี และโบรโทเจอร์ริส (วิโรจน์, 2529) แต่แตกต่างกับนกแก้วตระกูลอเมซอน และมาคอว์ นกเพศผู้จะยืนอยู่ข้างลำตัวนกเพศเมียที่มีท่าที่เชื่อเชิญตัวผู้ และขาอีกข้างหนึ่งจะอยู่บนหลังของตัวเมีย (วิโรจน์, 2529)

นกเพศเมียวางไข่ในช่วงปลายเดือนมกราคม ถึงต้นเดือนมีนาคม ไข่มีรูปทรงกลมรี เปลือกเรียบ สีขาวไม่เป็นมัน มีน้ำหนักเฉลี่ย 10 กรัม ขนาดเฉลี่ย 23.88×29.75 มิลลิเมตร แตกต่างจากรายงานของ

Rana (2001) ที่รายงานขนาดของไข่แขกเต้าเท่ากับ 24.5×29.5 มิลลิเมตร ความแตกต่างนี้อาจมีสาเหตุมาจากอาจเป็นคนละชนิดย่อย ความอุดมสมบูรณ์ และอายุของแม่พันธุ์ แม่นกวางไข่ทุก 1-5 วัน จำนวนไข่ต่อครอก 3-4 ฟอง แตกต่างจากรายงานของ Rana (2001) ที่รายงานจำนวนไข่ต่อครอกเท่ากับ 3-5 ฟอง ไข่มีเชื้อเฉลี่ยร้อยละ 79.16 ฟักออกเป็นตัวร้อยละ 100 ของไข่ที่มีเชื้อทั้งหมด ปัจจัยที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับการมีเชื้อของไข่ ได้แก่ ระดับฮอร์โมนเพศ ความสมบูรณ์ของร่างกาย อายุ และพฤติกรรมของพ่อพันธุ์ นกเพศเมียเท่านั้นที่ทำหน้าที่ฟักไข่ นกเพศผู้จะมาที่ปากโพรงเป็นช่วง ๆ คาดว่าเพื่อป้อนอาหารให้แก่ นกเพศเมียแต่ไม่ได้ฟักไข่ แม่นกใช้เวลาในการฟักไข่เฉลี่ย 24 วัน ต่างจากรายงานของ Rana (2001) ที่รายงานระยะฟักไข่เฉลี่ยของนกแขกเต้า 23 วัน ระยะห่างที่ฟักเป็นตัวแต่ละตัว 1-3 วัน นอกจากนี้พฤติกรรมการฟักไข่ของนกแขกเต้ายังแตกต่างจากรายงานของ Rana (2001) และต่างกับนกแก้วมอ่งที่ อุษณิษ์ (2550) ที่รายงานว่าทั้งนกเพศผู้และเพศเมียจะช่วยกันฟักไข่ พ่อ นกและแม่นกจะเลี้ยงดูลูกนก โดยพ่อนกจะป้อนอาหารแม่นกแล้วแม่นกจะนำอาหารมาป้อนลูกนกอีกต่อหนึ่ง

เมื่อลูกนกอายุ 7-9 วัน นำลูกนกบางครอกมาเลี้ยงโดยมนุษย์ ลูกนกมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยมีน้ำหนักตัว ความยาวของจะงอยปากบน และความยาวปีก เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงสัปดาห์ที่ 1 ถึง สัปดาห์ที่ 6 ส่วนความยาวแข้งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในช่วงสัปดาห์ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 5 ของการเลี้ยง ในระยะเวลาศึกษา 2 ปี สามารถเพิ่มจำนวนลูกนกได้ 20 ตัว จากพ่อแม่ 4 คู่ และเป็นลูกนกที่ได้จากการเลี้ยงโดยมนุษย์จำนวน 7 ตัว มีลูกนกที่เลี้ยงโดยพ่อแม่ นกตายไป 2 ตัว ส่วนลูกนกที่เลี้ยงโดยมนุษย์รอดชีวิตร้อยละ 100

ลูกนกแขกเต้าแรกเกิดมีลักษณะเป็นลูกอ่อนเดินไม่ได้ ตาปิด และไม่มีขน ลูกนกจะเริ่มตาเปิดเมื่ออายุ 12 วัน มีขนเต็มและสีจะจอยปากเหมือนนกเพศผู้เมื่ออายุเฉลี่ย 50 วัน จะจอยปากบนของลูกนกแขกเต้าจะเริ่มเปลี่ยนสีเป็นสีดำทุกตัว เมื่ออายุ 90 วัน สามารถบินได้เมื่ออายุ 55 วัน กินอาหารได้เองเมื่ออายุเฉลี่ย 70 วัน และสามารถแยกเพศนกได้จากลักษณะภายนอกอย่างชัดเจนเมื่ออายุ 1 ปี

พฤติกรรมของลูกนกแขกเต้าที่เลี้ยงโดยมนุษย์เมื่อย้ายมาอยู่กรงใหญ่แล้ว จะพบพฤติกรรมการกินอาหาร พฤติกรรมการใช้ขน พฤติกรรมการปีนป่าย รวมทั้งการบิน พฤติกรรมการกัดแทะ และพฤติกรรมการพักผ่อน และพบว่าลูกนกที่เลี้ยงโดยมนุษย์จะไม่กลัวคน เมื่อเห็นคนเดินมาใกล้กรงจะบินมาหาใกล้ ๆ ทั้งนี้เนื่องจากลูกนกมีพฤติกรรมที่พึงใจและมีความคุ้นเคยกับมนุษย์ พฤติกรรมนี้สอดคล้องกับนกแก้วโม่งที่ถูกเลี้ยงโดยมนุษย์ (อุษณิษฐ์, 2550)

งานวิจัยครั้งนี้เป็นรายงานแรกที่สามารถประสบความสำเร็จในการเพาะขยายพันธุ์นกแขกเต้าในสภาพกรงเลี้ยง ซึ่งพฤติกรรมของนกที่เลี้ยงโดยมนุษย์ตั้งแต่เล็ก ๆ นี้จะคุ้นและไม่กลัวมนุษย์ ในอนาคตต่อไปมีการต่อยอดงานวิจัยนี้ที่สามารถเพิ่มจำนวนลูกนกแขกเต้าในสภาพกรงเลี้ยงได้จำนวนมาก และประโยชน์ทางการค้า จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะลดการนำลูกนกป่ามาเลี้ยง และเรายังสามารถนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อเลี้ยงนกแก้วชนิดอื่น ๆ โดยเฉพาะนกที่มีแนวโน้มจะถูกคุกคามโดยมนุษย์ และประชากรในธรรมชาติเหลือน้อย หากเราสามารถเพิ่มจำนวนในสภาพกรงเลี้ยงแล้วนำไปปล่อยคืนสู่ธรรมชาติจะเป็นอีกหนทางหนึ่งที่สามารถอนุรักษ์นกแก้วที่ใกล้จะสูญพันธุ์อีกประการด้วย

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้ทำการวิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ อลงกลต แทนอมทอง และนายวีระยุทธ สุภวิงศ์ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้ช่วยเหลือทางด้านการวิเคราะห์สถิติ ให้คำปรึกษาและตรวจสอบการเขียนบทความวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ประยูทธ พานิชนอก. (2541). นกแก้ว. กรุงเทพฯ: เอเชียแปซิฟิกพริ้นติ้ง. หน้า 8.
- วิโรจน์ นุตพันธุ์. (2529). นกแก้ว. วารสารศูนย์สัตวศาสตร์ไทย. 1(7): 6-10.
- องค์การสวนสัตว์ในพระราชูปถัมภ์. (2552). นกแขกเต้า. สารานุกรมสัตว์หมวดสัตว์ปีก. กรุงเทพฯ: องค์การสวนสัตว์. หน้า 6.
- อุษณิษฐ์ อาชายุทธ์. (2550). การเจริญเติบโตและพัฒนาการของนกแก้วโม่งในสภาพกรงเลี้ยง. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 45-70.
- Bastiaan, S. and Bastiaan, T. (2004). Asiatic Parrot and Their Mutation. Drukkerij Het Centrum Utrecht BV, Wezep. p 5.
- Forshaw, J. (1989). Parrot of the World. 3rd ed. Singapore: Toppan Printing Co. Pte Ltd. pp 2&12.
- Rana, M. Z. T. (2001). *Psittacula* species. *Psittacula* World. [Online] Available: <http://home.wanadoo.nl/psittaculaworld/PsittaculaWorld.htm>. (2 มิถุนายน 2554).